

دانش و پژوهش در روان‌شناسی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)

شماره بیست‌وسوم - بهار ۱۳۸۴

صص ۱۳۴ - ۱۱۵

عوامل تعیین‌کننده ازدواج دانشجویی و تأثیر آن بر کاهش ناهنجاریهای اخلاقی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه

خسرو جهان‌سیر^۱

چکیده

ازدواج دانشجویان دختر و پسر به دلیل ارتباط نزدیک و آشنایی در محیط دانشگاهی از اهمیت بسزایی برخوردار است. به‌خصوص در دهه اخیر برگزاری جشن‌های ازدواج دانشجویی نشان‌دهنده بالا بودن ازدواج در این قشر بوده است. لذا توجه به عوامل موفقیت این نوع ازدواج‌ها و تأثیر آن بر رفتارهای اجتماعی بسیار مهم به نظر می‌رسد. پژوهش حاضر هم در این راستا به مطالعه عوامل تعیین‌کننده در ازدواج موفق دانشجویی و تأثیر آن بر ناهنجاریهای رفتاری پرداخته است. در این پژوهش از ۳۵۰۰ نفر جامعه آماری بر طبق جدول مورگان به تفکیک رشته و جنسیت، ۳۴۶ نفر به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند و به سه پرسشنامه پاسخ دادند. همه پرسشنامه‌ها پس از تکمیل، جمع‌آوری شدند که اطلاعات حاصل بر طبق آمار توصیفی، ضریب همبستگی و χ^2 مستقل مورد تجزیه قرار گرفتند.

نتایج حاصل از بررسی عوامل فردی، اجتماعی، اقتصادی و آموزشی در موفقیت ازدواج دانشجویی نشان داد که بین عوامل مورد نظر و ازدواج موفق دانشجویی رابطه معناداری وجود دارد. البته یافته‌های پژوهشهای پیشین نیز تأثیر عوامل فردی، اجتماعی و اقتصادی را مورد تأیید قرار داده بودند.

در بررسی بین ازدواج موفق دانشجویی و کاهش ناهنجاریهای رفتاری ارتباط معناداری دیده نشد، اما بین چگونگی رابطه دختر و پسر قبل از ازدواج با ازدواج موفق دانشجویی همبستگی مثبت و معناداری مشاهده شد. بالاخره از دیدگاه دختران و پسران دانشجو در عوامل تعیین‌کننده تأثیرگذار ازدواج موفق دانشجویی تفاوت معناداری وجود نداشت.

کلید واژه‌ها: ازدواج دانشجویی، ناهنجاریهای اخلاقی.

مقدمه

در چرخه زندگی هر موجود زنده، تولید مثل جزء جدایی‌ناپذیر حیات تلقی می‌شود، چه ادامه و بقای نسل موجود زنده به این مهم بستگی دارد. رفتارهای غریزی در حیوانات بیشتر تحت تأثیر ترشحات هورمونی است، اما در انسان که عالی‌ترین موجود زنده محسوب می‌شود از عوامل بسیاری چون آموزش مذهبی، روان‌شناسی و خانواده نیز تأثیر می‌پذیرد. چنانکه ویستر (۱۹۹۴) معتقد است آداب و رسوم (فرهنگ) و نگرشهای خانوادگی و اجتماعی که فرد در آن زندگی می‌کند، رفتار جنسی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. انتخاب همسر در زندگی انسان اجتناب‌ناپذیر است و جزئی از مراحل رشد روانی محسوب می‌شود. ازدواج مهمترین و عالی‌ترین رسم اجتماعی برای دستیابی به نیازهای عاطفی و امنیتی انسان است. همچنین توجه به کانون خانواده به عنوان محیط سالم و سازنده، روابط گرم و تعامل بین افراد که می‌تواند عامل رشد و پیشرفت افراد گردد، از جمله اهداف و نیازهای ازدواج محسوب می‌شود (سهرابی، ۱۳۷۷).

نسل جوان نیروی سازنده جامعه است و سازندگی، پیشرفت و تعالی جامعه بستگی به تلاش و همت این قشر از جامعه دارد. لذا باید کوشش کرد، تا دغدغه‌های ذهنی و مشکلات آنها برطرف گردد. دانشجویان دانشگاهها به عنوان نسل جوان مشکلات متعددی دارند که یکی از مسائل مهم آنان ازدواج است. همچنین از نظر

روانشناسی در دوره جوانی سه واقعه مهم یعنی تحصیل، اشتغال و ازدواج رخ می‌دهد و جوانان برای غلبه بر مشکلات در هر زمینه به راهنمایی نیاز مبرم دارند (شفیع آبادی، ۱۳۷۵).

دانشجویان معمولاً از نظر موقعیت اجتماعی، اقتصادی و فکری از دیگر جوانان در وضعیت بهتری قرار دارند و نیز به دلیل ارتباط نزدیک دختر و پسر در محیط دانشگاه، آشنایی و احساس وابستگی و صمیمیت نسبت به یکدیگر، مسأله ازدواج برای آنها اهمیت بیشتری پیدا می‌کند، ولی با نهایت تأسف میزان ازدواج‌ها بسیار ناچیز و گاه با عدم موفقیت همراه است. کاهش ازدواج در دوران دانشجویی سبب بروز تصورات منفی درونی و بیرونی از دانشگاه و دانشجو می‌شود و از لحاظ روانی و رفتاری مشکلاتی برای آنها ایجاد می‌کند.

خانم سنتاری (۲۰۰۱) از پژوهش خود با عنوان «عشق، ازدواج، دیدگاه اجتماعی، رفتار جنسی و دانشجویان» نتیجه می‌گیرد که از بین رفتن یک سنت و رسوم برای نفوذ و هدایت کردن تمایلات جنسی در جوانان باعث شده که ذهن آنها آشفته گردد. به خصوص به زنان جوان در این مورد ضربه‌های شدید روحی وارد می‌شود.

آرزوی هر جوان ازدواجی موفق و توأم با شادی و تفاهم است. دیوید رید^۱ که به مطالعه عوامل مؤثر در زناشویی توأم با خوشبختی و سازگاری هیجانی ازدواج پرداخته، معتقد است که شادکامی در ازدواج، شادمانی در روابط کلی را می‌رساند، آنهایی که ازدواج خود را بسیار رضایت‌بخش گزارش می‌کنند بیشتر به توصیف روابط خود می‌پردازند و آنهایی که ازدواج ناشادی دارند بر منابع بیرونی فشار روحی تأکید می‌ورزند (کاپلان، ۱۹۹۸).

ازدواج‌های موفق دانشجویی محیطی امن و توأم با آزمایش ایجاد می‌کند و افراد را از ناهنجاریهای رفتاری فردی و اجتماعی دور می‌سازد. استیون بیچ (۱۹۹۳) از پژوهش خود نتیجه می‌گیرد که رضایت زناشویی بیشتر از روابط بین فردی برای پیشگیری از احساسات منفی بوده است. یعنی هر چه حمایت بین فردی بالاتر باشد فشار روحی بین فردی پایین‌تر است.

نتایج مطالعه‌ای که با عنوان «بررسی دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی درباره عوامل مؤثر بر ازدواج» انجام شد، نشان داد که تأکید و اهتمام افراد مجرد و متأهل بر عوامل معنوی، دینی و اخلاقی است و اکثر آنان ایمان و اصالت خانوادگی و تفاهم اخلاقی را از نکات بسیار مؤثر بر زندگی زناشویی دانسته‌اند. همچنین اکثر ایشان انگیزه خود را از اجرای دستورات الهی، احساس نیاز شدید روانی به داشتن همدم و همراز و پیشگیری از آلوده شدن به مفاسد اجتماعی می‌دانند. هر دو گروه اذعان کرده‌اند که اساسی‌ترین معضل در امر ازدواج مشکلات و نارسایی‌های اقتصادی است (حق دوست، ۱۳۷۴).

نتایج جدیدترین تحقیقی که با عنوان «ازدواج دانشجویی و انتخاب همسر، با تبعیت از اعتقادات» انجام گرفته نشان داده است که یک پنجم پاسخ‌دهندگان اعتقاد دارند که همسر آینده‌شان باید مذهبی یا دیندار باشد. به خصوص زنها بیشتر دوست داشتند که مردهای معتقد و دینداری داشته باشند و حتی بیشتر از طرف والدینشان تحت فشار قرار می‌گیرند که با یک فرد معتقد ازدواج کنند (کنوکس، ۲۰۰۲). در دوران دانشجویی به علت استقلال فکری، عاطفی و گاه اقتصادی موقعیت برای ازدواج مهیا می‌گردد، ولی متأسفانه عواملی این امر را به تأخیر انداخته و مشکلاتی را برای آنها به وجود می‌آورد. در تحقیقی که آقای میری در سال ۱۳۷۴ با عنوان «بررسی و نگرش علل کاهش ازدواج در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند» انجام داد، مهمترین علل کاهش ازدواج در دوران دانشجویی را مسائل اقتصادی، نداشتن امنیت شغلی در آینده، نداشتن شناخت کامل از طرف مقابل و نداشتن تطابق فرهنگی بین دو خانواده بیان کرده است (میری، ۱۳۷۴). لذا در این پژوهش به جای بررسی علل کاهش و عوامل بازدارنده ازدواج، عوامل و دلایل تعیین‌کننده در موفقیت ازدواج‌های دانشجویی در ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی و آموزشی نیز نقش ازدواج را در کاهش مشکلات رفتاری دانشجویان مورد بررسی قرار دادیم. در این پژوهش، جامعه مورد نظر دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه هستند که در سال تحصیلی ۸۲-۸۱ در حال تحصیل می‌باشند.

فرضیه‌های پژوهش

۱- بین چهار عامل فردی، اجتماعی، اقتصادی و آموزشی به عنوان عوامل تعیین‌کننده با ازدواج موفق دانشجویی رابطه وجود دارد.

۲- بین ازدواج موفق دانشجویی و کاهش ناهنجاری‌های رفتاری و اخلاقی رابطه وجود دارد.

۳- بین رابطه دختر و پسر قبل از ازدواج با ازدواج موفق دانشجویی رابطه وجود دارد.

۴- بین دیدگاه دختران و پسران در عوامل تعیین‌کننده در ازدواج موفق دانشجویی تفاوت معناداری وجود دارد.

روش

جامعه آماری در پژوهش حاضر کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد مراغه بودند که در سال تحصیلی ۸۲-۸۱ در حال تحصیل و حدود ۳۵۰۰ نفر بودند. نمونه و روش نمونه‌گیری برای انتخاب نمونه آماری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای چند مرحله‌ای استفاده شد. در تعیین نمونه علاوه بر رشته‌های تحصیلی موجود در دانشگاه، جنسیت نیز در نظر گرفته شد، از ۳۵۰۰ نفر جامعه آماری، طبق جدول مورگان ۳۴۶ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. بعد از انتخاب نمونه از رشته‌های مختلف به تفکیک جنس، سه پرسشنامه عوامل مؤثر در ازدواج، تأثیر ازدواج بر ناهنجاری‌های رفتاری و چگونگی رابطه دختر و پسر و تأثیر آن در موفقیت ازدواج به دانشجویان داده شد.

ابزار اندازه‌گیری

۱- پرسشنامه عوامل مؤثر در ازدواج موفق دانشجویی، شامل ۳۰ سؤال پنج‌گزینه‌ای است. پرسشنامه از عواملی که در ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و آموزشی در نظر گرفته شده، تشکیل شده بود. عوامل نیز با توجه به گزینه‌های (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) طبقه‌بندی شدند. روایی آن را متخصصان تأیید کردند و پایایی پرسشنامه نیز با روش آلفای کرونباخ به دست آمد که برابر ۰/۸۴ می‌باشد.

۲- پرسشنامه دوم تأثیر ازدواج بر ناهنجاری‌های رفتاری است. این آزمون شامل ۲۵ سؤال درباره مسائل و مشکلات رفتاری و اخلاقی بود که احتمال داشت در صورت عدم موفقیت در ازدواج به وجود آید. پرسشنامه بعد از تهیه و تدوین برای اظهار نظر در اختیار متخصصان قرار داده شد و روایی آن مورد تأیید نهایی قرار گرفت. پایایی آن نیز از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمده است.

۳- پرسشنامه سوم چگونگی رابطه دختر و پسر است. این پرسشنامه شامل ۱۰ سؤال درباره چگونگی ارتباط دختر و پسر قبل از ازدواج و تأثیر آن در ازدواج موفق دانشجویی بوده است. روایی و پایایی این آزمون نیز مورد تأیید قرار گرفت. میزان پایایی آزمون برابر ۰/۹۱ به دست آمد.

در پایان اطلاعات جمع آوری شده مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. روشهای آماری استفاده شده در این پژوهش ضریب همبستگی و t مستقل بود.

نتایج

اطلاعات توصیفی (میانگین) متغیرهای مورد بررسی در جدولهای ۱ و ۲ و ۳ ارائه شده است. به طوری که در جدول شماره ۱ ملاحظه می‌گردد، از میان ۳۰ عامل، عواملی مانند «آموزش اصول اساسی زندگی مانند محبت، احترام، اعتماد»، «داشتن شغل و امنیت شغلی در آینده»، «آگاهی از ویژگیهای روانی، عاطفی و عقلانی جنس مخالف»، «اصالت خانوادگی»، «همسنگ و همسطح بودن از لحاظ اجتماعی» و «آموزش زوج‌ها برای بیان احساسات و افکار» به عنوان بالاترین عواملی هستند که در ازدواج موفق دانشجویی مورد نظر دانشجویان بوده است. از طرف دیگر «انجام پرخرج مراسم ازدواج و خریدهای سنگین»، «کمی سن و تجربه اندک دانشجویان»، «برخوردهای احساسی نسبت به عشق‌های دوران دانشجویی» و «بالا بودن انتظارات و توقعات مادی دو طرف» پایین‌ترین میانگین را داشتند.

جدول ۱- میانگین عوامل موفقیت ازدواج دانشجویی از دیدگاه دانشجویان

ردیف	عوامل ازدواج موفق دانشجویی از دیدگاه دانشجویان	میانگین
۱	آموزش اصول اساسی مانند محبت، احترام و اعتماد	۴/۵۵۳
۲	داشتن شغل و امنیت شغلی در آینده	۴/۵۳۴
۳	آگاهی از ویژگیهای روانی، عاطفی، جسمانی و عقلانی جنس مخالف	۴/۴۴۶
۴	اصالت خانوادگی	۴/۲۴۵
۵	همسطح و همسنگ بودن از لحاظ اجتماعی	۴/۲۲۳
۶	نگرش ایده‌آل به هدفهای ازدواج	۴/۱۰۹

۴/۱۰۱	آموزش زوج‌ها برای بیان احساسات و افکار	۷
۴/۰۰۵	تناسب سطح تحصیلات پسر و دختر	۸
۳/۹۷۳	تشکیل کلاسهای آموزش خانواده قبل و بعد از ازدواج	۹
۳/۸۸۹	آموزش قبل از ازدواج به‌عنوان یک واحد درسی در دانشگاه	۱۰
۳/۸۸۲	آموزش مسائل جنسی و کسب اطلاعات کافی درباره مسائل زناشویی	۱۱
۳/۷۹۲	استقلال فکری، عاطفی و اجتماعی و تأکید بر اندیشه مستقل	۱۲
۳/۷۳۸	درآمد مشترک زن و مرد برای تأمین مخارج زندگی	۱۳
۳/۶۷۵	داشتن الگوهای یک خانواده متعادل قبل از ازدواج	۱۴
۳/۶۳۵	داشتن مسکن، ماشین و امکانات اولیه زندگی قبل از ازدواج	۱۵
۳/۶۳۱	سلامت جسمی و نداشتن نقص عضو در ازدواج	۱۶
۳/۶۳۱	آشنایی قبلی در دوران دانشجویی و قبل از ازدواج	۱۷
۳/۵۴۷	اختلاف مذهبی و تفاوت‌های مسلکی	۱۸
۳/۴۹۴	معیارها و ملاک‌های والدین در انتخاب همسر	۱۹
۳/۲۶۴	پرداختن کمک‌هزینه‌های ازدواج	۲۰
۳/۰۷۹	پول به‌عنوان اصلی‌ترین عامل در موفقیت	۲۱
۳/۰۶۸	راهنماییها و اطلاعات والدین در مورد مسائل جنسی و زناشویی	۲۲
۲/۹۵۰	نسبت‌های فامیلی و همشهری بودن	۲۳
۲/۸۶۱	زیبایی از جمله رنگ چشم، رنگ پوست، قد و...	۲۴
۲/۶۴۴	میزان آراستگی و آرایش فردی	۲۵
۲/۰۴۴	بالا بودن انتظارات و توقعات مادی و مالی دو طرف	۲۶
۱/۹۳۸	مهریه‌های سنگین	۲۷
۱/۸۹۸	برخوردهای احساسی نسبت به عشق‌های دوران دانشجویی	۲۸
۱/۸۱۰	کمی سن و تجربه اندک دانشجویان	۲۹
۱/۷۲۵	انجام پرخرج مراسم ازدواج و خریدهای سنگین	۳۰

جدول ۲- میانگین کاهش رفتارهای غیراخلاقی در صورت موفقیت ازدواج از دیدگاه دانشجویان

ردیف	کاهش رفتارهای نامناسب از دیدگاه دانشجویان	میانگین
۱	خودارضایی یا استمناء	۳/۶۵۹
۲	گرایش به ایجاد رابطه گسترده و متنوع با جنس مخالف و بهره‌کشی از آن	۳/۵۷۴
۳	هوسرانی و ازدواج مجدد	۳/۴۴۳
۴	مزاحمت‌های تلفنی و نامه‌ای و جمع‌آوری مدارک برای سوءاستفاده	۳/۳۰۵
۵	رفیق‌بازی و شرکت در شب‌نشینی‌ها	۳/۲۹۹
۶	مزاحمت‌های خیابانی، زورگویی و باجگیری به اشکال مختلف	۳/۲۸۷
۷	متلک انداختن	۳/۲۰۰
۸	اعتیاد به سیگار و مواد مخدر و استفاده از مشروبات الکلی	۳/۱۹۰
۹	تعصب و افراط‌گری در رفتار	۳/۱۶۴
۱۰	چشم‌چرانی	۳/۱۳۹
۱۱	افراط و تفریط در نظم	۳/۱۲۷
۱۲	دروغگویی و نداشتن صداقت	۳/۱۲۱
۱۳	خیال‌پردازی و تصورات رؤیایی	۳/۱۱۲
۱۴	افراط در انتظارات	۳/۱۱۰
۱۵	کینه‌توزی و لجبازی	۳/۰۷۸
۱۶	تحقیر و شماتت	۳/۰۷۸
۱۷	پرخاشگری و درگیریهای لفظی و فیزیکی با دیگران	۳/۰۵۹
۱۸	انتقام‌گیری و بهانه‌جویی	۳/۰۵۷
۱۹	سست شدن باورهای مذهبی و تمایل به مکتب‌های شیطنی	۳/۰۵۳
۲۰	فحش، شتم و ناسزاگویی	۳/۰۲۶
۲۱	گرایش به مُدگرایی و پوشیدن لباسهای نامناسب و آرایش غیرمعمول	۳/۰۰۸
۲۲	بدبینی و سوءظن	۳/۰۰۰
۲۳	خودپسندی و خودخواهی	۲/۹۹۴
۲۴	سلطه‌گری و سلطه‌پذیری	۲/۹۱۰
۲۵	حسادت و چشم‌همچشمی	۲/۷۵۷

در جدول شماره ۲ از میان ۲۵ رفتار غیراخلاقی از نظر دانشجویان رفتارهایی مانند «خودارضایی یا استمناء»، «گرایش به ایجاد رابطه گسترده و متنوع با جنس مخالف و بهره‌کشی از آن»، «هوسرانی و ازدواج مجدد»، «مزاحمت‌های تلفنی و نامه‌ای و جمع‌آوری مدارک برای سوءاستفاده»، «رفیق‌بازی و شب‌نشینی‌ها» و بالاخره «مزاحمت‌های خیابانی، زورگویی و باجگیری به اشکال مختلف» بیشترین کاهش را در صورت موفقیت در ازدواج خواهند داشت. به‌طور کلی میانگین دامنه کاهش رفتارهای غیراخلاقی بین ۲/۷۵۷ و ۳/۶۵۹ قرار داشت.

و بالاخره در جدول شماره ۳ میانگین نگرش دانشجویان درباره چگونگی رابطه دختر و پسر ارائه شده است.

جدول ۳- چگونگی رابطه دختر و پسر از دیدگاه دانشجویان

ردیف	رابطه دختر و پسر از دیدگاه دانشجویان	میانگین
۱	شناخت واقعی از ویژگیهای جسمانی، روانی، عقلانی و عاطفی جنس مخالف	۴/۳۷۳
۲	رفتار محترمانه و توأم با ادب با جنس مخالف	۴/۲۷۳
۳	رعایت حدود شرعی در ارتباط با جنس مخالف	۴/۱۷۹
۴	حفظ صلابت شخصیتی و خونسردی در ارتباط با جنس مخالف	۴/۰۵۶
۵	مشورت با والدین درباره ارتباط با جنس مخالف	۳/۲۲۸
۶	روابط صمیمانه و دوستانه با جنس مخالف قبل از عقد رسمی	۲/۸۲۹
۷	خیالپردازی و تصورات رؤیایی در مورد جنس مخالف	۲/۸۰۸
۸	روابط پنهانی با جنس مخالف	۲/۰۲۷
۹	خودنمایی و رفتارهای سبک برای جلب توجه جنس مخالف	۱/۶۷۳
۱۰	برقراری ارتباط با استفاده از کلمات و جملات زشت و ناپسند	۱/۵۱۰

آزمون فرضیه‌ها: برای آزمایش فرضیه‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و t مستقل برای تعیین تفاوت بین دختران و پسران استفاده گردیده است. جدول شماره ۴ رابطه عوامل فردی، اجتماعی، اقتصادی و آموزشی که به‌عنوان عوامل تعیین‌کننده در موفقیت ازدواج محسوب می‌شوند را با ازدواج موفق دانشجویی نشان داده است.

۱- بین عوامل فردی، اجتماعی، اقتصادی و آموزشی به عنوان عوامل تعیین کننده با ازدواج موفق دانشجویی رابطه وجود دارد.

جدول ۴- رابطه عوامل تعیین کننده و ازدواج موفق دانشجویی

عوامل آموزشی	عوامل اجتماعی	عوامل فردی	عوامل اقتصادی	
۰/۵۸۰	۰/۵۳۷	۰/۵۴۴	۰/۶۷۴	همبستگی پیرسون
۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۰۱	ازدواج موفق سطح معناداری
۳۴۰	۳۴۰	۳۴۰	۳۴۰	تعداد

داده های جدول ۴ نشان می دهد که بین عوامل تعیین کننده که شامل چهار بعد فردی، اجتماعی، اقتصادی و آموزشی است با ازدواج موفق همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.

۲- بین ازدواج موفق دانشجویی و کاهش ناهنجاریهای رفتاری رابطه وجود دارد.

جدول ۵- رابطه ازدواج موفق با ناهنجاریهای رفتاری

رفتارهای نامناسب		
۰/۰۴۱	همبستگی پیرسون	
۰/۲۲۷	سطح معناداری	ازدواج موفق
۳۴۰	تعداد	

نتایج جدول ۵ نشان می دهد که بین ازدواج موفق و کاهش ناهنجاریهای رفتاری همبستگی وجود ندارد.

۳- بین چگونگی رابطه دختر و پسر قبل از ازدواج با ازدواج موفق دانشجویی رابطه وجود دارد.

برای آزمون فرضیه بین چگونگی رابطه دختر و پسر قبل از ازدواج با ازدواج موفق دانشجویی همبستگی محاسبه شده و به شرح جدول شماره ۶ است.

جدول ۶- همبستگی بین چگونگی رابطه دختر و پسر و ازدواج موفق

چگونگی رابطه دختر و پسر		
همبستگی	۰/۲۶۶	
سطح معناداری	۰/۰۱	ازدواج موفق
تعداد	۳۴۰	

جدول ۶ نشان می‌دهد که بین چگونگی رابطه دختر و پسر قبل از ازدواج و ازدواج موفق همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.

۴- بین دیدگاه دختران و پسران در عوامل تعیین‌کننده در ازدواج موفق دانشجویی تفاوت معناداری وجود دارد.

و بالاخره تفاوت بین دیدگاه دختر و پسر در عوامل تعیین‌کننده ازدواج موفق (فردی، اجتماعی، اقتصادی و آموزشی) در نظر گرفته شد. برای آزمایش این فرضیه از t مستقل برای نشان دادن تفاوت استفاده شد.

جدول ۷- تفاوت زن و مرد در عوامل تعیین‌کننده

گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف معیار
زن	۱۶۹	۱۰۰/۵۲۶	۹/۱۵۵	۰/۷۰۴
عوامل تعیین‌کننده				
مرد	۱۶۹	۱۰۲/۵۳۸	۹/۲۸۳	۰/۷۱۴

محاسبه شده	درجه آزادی df	سطح معناداری
۰/۰۸۳	۱۶۹	۰/۷۷۴

چنانکه جدول ۷ نشان می‌دهد بین دیدگاه دختران و پسران در عوامل تعیین‌کننده ازدواج موفق تفاوت معناداری دیده نمی‌شود.

بحث

● عوامل فردی یکی از ابعادی است که در موفقیت ازدواج تأثیر دارند. از جمله معیارهای فردی توجه به میزان آراستگی فردی، زیبایی، سن، استقلال عاطفی، اجتماعی، فکری و سلامت جسمی است. بعضی از معیارهای بالا را تحقیقات پیشین تأیید نموده که به دلیل تغییر نگرش در معیارها و انتخاب همسر، گرایش به ظاهر و زیبایی‌ها از اهمیت بیشتری برخوردار گردیده است. سعیدی (۱۳۷۲) یکی از معیارهایی که بیشتر برای پسران مطرح است را «زیبایی» ذکر کرده و همچنین سید فاطمی (۱۳۷۶) یکی از موانع بسیار مهم در بازدارندگی ازدواج را کم بودن سن دانشجویان ذکر کرده و براساس یافته‌های میری (۱۳۷۴) نیز از مهمترین علل کاهش ازدواج سن همسر می‌باشد.

در مطالعه سیرتی نیز (۱۳۷۶)، برای داشتن یک ازدواج موفق، عواملی مانند رشد عاطفی و فکری، برخورداری از سلامت جسمی و روانی، تناسب سنی، تشابه علایق و طرز فکری بیان شده است. در تحقیق یزدانی (۱۳۷۶) نیز دانشجویان پسر اهمیت بیشتری به معیارهای زیست‌شناختی ازدواج چون زیبایی، وزن، قد، رنگ پوست و مو، نداشتن نقص جسمی و... داده‌اند.

نتیجه تحقیقات پیشین و پژوهش حاضر نشان می‌دهد که معیارهای فردی در ازدواج موفق تأثیر بسیاری دارد. چنانکه این ارتباط بسیار زیاد بوده و نشان‌دهنده تغییر نگرش در جوانان و دانشجویان و گرایش به ظاهر در انتخاب همسر می‌باشد. البته معیارهایی مانند زیبایی، میزان آراستگی فردی، سن، آشنایی قبلی، استقلال فکری از مواردی هستند که به‌طور مؤثر در ازدواج موفق دخیل می‌باشند.

● عوامل اجتماعی مانند سطح تحصیلات پسر و دختر، همسطح و همسنگ بودن آنها از لحاظ اجتماعی، ملاکهای والدین، نسبت‌های فامیلی، همشهری بودن، اصالت خانوادگی، اختلافات مذهبی و تفاوت‌های مسلکی در موفقیت یک ازدواج تأثیر بسزایی دارند. پژوهش روشن (۱۳۷۶) نشان داد که: ۵۴ درصد دانشجویان به پیدا نکردن فردی که همعقیده با آنها باشد و ۷۲ درصد مشکلات مربوط به اعتقادات همسر را از موانع اصلی ازدواج ذکر کردند.

سعیدی (۱۳۷۲) نیز از معیارهای همسرگزینی دانشجویان، اعتقادات مذهبی، پایگاه طبقاتی، سابقه فرهنگی و قومی، گرایش‌های سیاسی و همشهری بودن را ذکر کرد که از بین این متغیرها زیبایی، سابقه فرهنگی و قومی، پایگاه‌های طبقاتی و همشهری بودن بیشتر برای پسران مطرح است.

ایرانپور (۱۳۷۶) درباره سؤالات مربوط به موانع اجتماعی عوامل بازدارنده ازدواج را، اختلاف طبقاتی در جامعه (۶۲/۷ درصد) و ابهام در مورد عقاید و فرهنگ طرف مقابل (۵۹/۲ درصد) دانسته است. نتایج پژوهش حیدری (۱۳۷۴) نشان می‌دهد که از کل دانشجویان ۹۳/۴ درصد افراد اعتقادات مذهبی را مهم دانسته و ۷۲/۳ درصد افراد نیز داشتن پایگاه طبقاتی خوب همسر را مهم شمرده‌اند. در تحقیقات متعدد دیگری همچون در تاج (۱۳۷۴)، سهرابی (۱۳۷۵)، رسول روشن (۱۳۷۵)، بخشی (۱۳۷۵) و یزدانی (۱۳۷۵) همگی مواردی ذکر کرده‌اند که نشان می‌دهد عوامل اجتماعی در موفقیت ازدواج بسیار مهم می‌باشد. علاوه بر آن از بررسی عوامل طلاق چنین استنباط می‌شود اختلاف سطح سواد و تحصیلات، همسنگ نبودن از لحاظ اجتماعی و طبقاتی و حتی اختلاف از لحاظ مذهبی تأثیر زیادی در ناموفق بودن ازدواج‌ها دارد.

در نتیجه برای اینکه ازدواج‌های دانشجویی موفق داشته باشیم باید سعی شود که زوج‌ها از لحاظ سطح تحصیلات در یک سطح باشند. علاوه بر این در نظر گرفتن طبقه از لحاظ اجتماعی، مذهبی و اقتصادی نیز اهمیت دارد. انتظارات و توقعات افرادی که در سطوح بالای تحصیلی و مالی هستند خود عامل اختلاف می‌باشند. لذا ازدواج افرادی که همسنگ هستند عقلانی‌تر به نظر می‌رسد.

● عوامل اقتصادی تأثیر بسیار مهمی در موفقیت ازدواج و به‌خصوص در ازدواج‌های دانشجویی دارد. چرا که کمتر دانشجویی را می‌توان یافت که در دوران دانشجویی و اوایل دوران جوانی دارای شغل ثابت و درآمدی مناسب برای تأمین مخارج و زندگی باشد. در تأیید مطلب فوق مصلحی (۱۳۵۴) ضعف امکانات مادی را عامل مهم در دیر ازدواج کردن مردان می‌داند. سعیدی (۱۳۷۲) هم دلایل ازدواج ناموفق دانشجویان را «کمبود مالی»، «نداشتن شغل ثابت»، «نداشتن مسکن» و «نداشتن وسایل زندگی» می‌داند و در این متغیرها «نبودن امکانات مالی» و «نداشتن شغل مناسب» از مشکلاتی

است که برای مردان مطرح می‌باشند. در تحقیق درتاج (۱۳۷۴)، عدم اطمینان به آینده شغلی، بالا بودن سطح توقعات و مشکلات اقتصادی از زمره عوامل مؤثر در کاهش ازدواج می‌باشند. این در حالی است که یکی از هراسهای دانشجویان در ازدواج مشکلات مالی است (سهرابی، ۱۳۷۵). روشن (۱۳۷۵) نیز مطرح می‌کند که ۸۴ درصد از دانشجویان بالا بودن هزینه ازدواج را از موانع و مشکلات ازدواج می‌دانند.

بینا (۱۳۷۵) در بررسی برخی موانع و مشکلات ازدواج، ضعف اقتصادی را دلیل عدم ازدواج می‌داند که مردان ۶۵/۹۷ درصد و زنان ۷۱/۷ درصد به آن پاسخ مثبت داده‌اند. براساس یافته‌های مطالعه میری (۱۳۷۴) مهمترین علل کاهش ازدواج در دوران دانشجویی به ترتیب: علل اقتصادی، نداشتن امنیت شغلی در آینده، نداشتن شناخت کامل از طرف مقابل و عدم تطابق فرهنگی بین دو خانواده است. و بالاخره در تحقیق سید فاطمی (۱۳۷۶) نیز دانشجویان نداشتن آینده شغلی (۸۳/۱ درصد)، گرانی هزینه‌های زندگی مشترک (۷۶/۸ درصد) و نداشتن مسکن (۷۳/۲ درصد) را از موانع بسیار مهم عنوان کرده‌اند.

خلاصه به جرأت می‌توان گفت اصلی‌ترین و مهمترین عامل در موفقیت ازدواج قبل و بعد از آن مسائل مالی و مادی است. نگرانی جوانان ما امروز قبل از ازدواج یافتن شغلی مناسب و ثابت است، به‌خصوص در دوره دانشجویی به علت تحصیل و پر بودن وقت دانشجویان، امکان پیدا کردن شغل ثابت برای او ضعیف یا ناممکن است. در این شرایط و با توجه به بالا رفتن انتظارات و توقعات در جامعه، انتظار ازدواج یا اجبار به ازدواج در دوران دانشجویی کاری نادرست و غیرمعتولانه می‌باشد.

● در رابطه با عوامل آموزشی و تأثیر آن در ازدواج موفق دانشجویی پژوهشی صورت نگرفته، اما آنچه این تحقیق نشان می‌دهد رابطه مثبت و مستقیمی است که عوامل آموزشی با ازدواج موفق دانشجویی دارد. عوامل دیگری که مورد نظر بوده آموزش مسائل جنسی، کسب اطلاعات کافی درباره مسائل زناشویی، آگاهی از ویژگیهای روانی، عاطفی، عقلانی و... جنس مخالف، راهنماییها و اطلاعات والدین در مورد مسائل جنسی و زناشویی، دادن الگوی یک خانواده متعادل قبل از ازدواج، آموزش زوج‌ها برای بیان احساسات و افکار، آموزش ابراز محبت، احترام و اعتماد بودند. این در حالی است

که ما در مملکتی زندگی می‌کنیم که خانواده‌ها و نظام آموزشی از دادن اطلاعات دقیق و کافی به جوانان خودداری می‌کنند. لذا جوانان ما بدون هیچ‌گونه آگاهی نسبت به جنس مخالف، مسائل جنسی و مسائل دقیق زناشویی اقدام به ازدواج می‌کنند و همین ناآگاهی مشکلات جبران‌ناپذیری را در زندگی برای آنها و حتی دوران قبل از ازدواج ایجاد می‌نماید. در نتیجه توجه به آموزش جوانان قبل از ازدواج و حتی قبل از ورود به دانشگاه از اهمیت بسیار بالایی برخوردار بوده و اجرای آن می‌تواند مشکلات ارتباطی را در دوران دانشجویی کاهش دهد و باعث افزایش موفقیت در ازدواج‌های دانشجویی شود.

● علاوه بر فرضیه‌های فوق، در این پژوهش بر آن شدیم که نگرش دانشجویان را در مورد تأثیر ازدواج موفق بر روی رفتارهای نامناسب مورد سنجش قرار دهیم. البته در این زمینه نیز پژوهش‌های محدودی وجود دارد که نتایج متفاوتی داشته است. مثلاً نعمتی (۱۳۷۶) مشاهده کرده که دانشجویان متأهل در مقایسه با دانشجویان مجرد از نظر نمرات عوامل فشارزا وضعیت نامناسب‌تری داشته‌اند که به نظر می‌رسد، علت اصلی این امر مسائل اقتصادی و سکوتی بوده است. در نقطه مقابل پاشا (۱۳۷۶) نشان داده که وضعیت بهداشت روانی دانشجویان متأهل به‌طور معناداری بهتر از دانشجویان مجرد است. در یکی از محدود تحقیقاتی که بر روی ازدواج موقت صورت پذیرفته سعیدی (۱۳۷۲) نگرش دانشجویان را در مورد تأثیرات ازدواج موقت مورد بررسی قرار داده و نتیجه گرفته که ازدواج موقت در حل مشکلات ازدواج جوانان مؤثر می‌باشد و عده‌ای از دانشجویان موافق این امر هستند و دلایل آنها پاسخگویی به مشکلات جنسی، جلوگیری از انحرافات (۲۲/۵ درصد) و بالاخره ایجاد آرامش روانی است.

به یقین ازدواج بر روی بهداشت روانی و تعادل در رفتار تأثیر دارد چنانکه در بعضی از پژوهش‌ها این مسأله تأیید شده، اما امروز با تغییرات بسیار شگرفی که در جامعه ایجاد شده تمایل به انجام رفتارهای نامناسب گسترش یافته و هم افراد متأهل و هم افراد مجرد را شامل می‌شود. رفتارهای غیراخلاقی مانند چشم‌چرانی، گرایش به ایجاد رابطه گسترده و متنوع جنسی، ارتباطات تلفنی، مزاحمت‌های خیابانی و غیره هر روز بیشتر و همه‌گیرتر می‌شود و شاید این نگرش را ایجاد کرده که ازدواج آنچنان نمی‌تواند جلوی هوسرانی انسان را بگیرد. البته این مورد نیاز به تحقیقات زیادی دارد.

● بین دیدگاه دختران و پسران در عوامل فردی، اجتماعی، اقتصادی و آموزشی در ازدواج موفق دانشجویی تفاوت معناداری دیده نمی‌شود. در پژوهش‌های مختلف دیدگاه‌های مختلف دختر و پسر دانشجو را در مورد ازدواج در نظر گرفته‌اند که در بیشتر آنها یکسان است و همخوانی در دیدگاه هر دو قشر دیده می‌شود مثلاً در پژوهش سعیدی (۱۳۷۲)، موانع ازدواج دانشجویان از نظر دختر و پسر یکسان است، ولی در بعضی از متغیرها، متغیر جنسیت تأثیرگذار است.

در تحقیقات روشن (۱۳۷۵)، پینا (۱۳۷۵)، بخشی (۱۳۷۵) معیارهای انتخاب همسر و یا عوامل بازدارنده ازدواج از نظر دختران و پسران یکسان و فقط در بعضی از موارد، ملاک‌ها و معیارهای آنها در انتخاب همسر متفاوت است. خلاصه اینکه با بالا رفتن سطح آگاهی و شعور در دختران و پسران و آگاهی هر دو از شرایط کنونی و مسائل اثرگذار در ازدواج موفق و موانع ازدواج می‌توان انتظار داشت که دیدگاهها و نگرشهای دختر و پسر در مورد ازدواج یکی بوده و تفاوتی وجود نداشته باشد. البته امکان دارد در بعضی از متغیرهای خاص اختلاف نظر یا تفاوت دیدگاهی وجود داشته باشد که آن هم برخاسته از ویژگیهای جنسی آنهاست. مثلاً زیبایی خواهی از ملاک‌هایی است که معمولاً پسرها به آن توجه بیشتری دارند. حال آنکه دخترها بیشتر به اعتقاد و ایمان فرد توجه می‌کنند.

● بین رابطه دختر و پسر قبل از ازدواج، با موفقیت ازدواج دانشجویی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. متأسفانه در تأیید این ارتباط در منابع داخلی و خارجی هیچ‌گونه اطلاعاتی پیدا نشد. چرا که در مملکت ما از دیدگاه اعتقادی هرگونه ارتباط دختر و پسر را قبل از ازدواج نادرست می‌دانند، لذا پژوهشگران میل یا رغبتی برای پژوهش در این زمینه ندارند. در کشورهای غربی نیز ارتباط دختر و پسر مدتهاست از دید آنها حل شده است.

در این پژوهش رابطه دختر و پسر را قبل از ازدواج در نظر گرفتیم و تأثیر آن را بر روی ازدواج موفق دانشجویی بررسی کردیم. با اطمینان ۹۹ درصد می‌توان ادعا کرد که اگر ارتباط صمیمی و درست بین دختر و پسر قبل از ازدواج وجود داشته باشد، تأثیر مثبت بر روی ازدواج خواهد داشت. حال اگر در این ارتباط مواردی چون شناخت

ویژگیهای جسمانی، روانی، عقلانی و عاطفی جنس مخالف، دوری از خیالپردازی و تصورات رؤیایی، رفتارهای محترمانه و توأم با ادب، رعایت حدود شرعی، حفظ سلامت شخصی و خونسردی، دوری از روابط پنهانی، جلوگیری از خودنمایی و رفتارهای سبک و مشورت با والدین وجود داشته باشد، چگونگی ارتباط را منطقی کرده و این‌گونه ارتباطات می‌تواند تأثیر زیادی در شناخت توأم با آگاهی جنس مخالف به همراه داشته باشد و نتیجه آخر اینکه موفقیت ازدواج را تضمین می‌کند.

با توجه به تغییر نگرش در جامعه و توجه به ظواهر و تغییر در معیارهای انتخاب همسر، عوامل فردی از اهمیت بیشتری برخوردار گردیده است، توجه خاص به این عوامل در انتخاب همسر بر پایه زیبایی‌های ظاهری و نادیده گرفتن عوامل دیگر ممکن است ازدواج‌ها را با مشکل روبه‌رو کند. پس نگاه همه‌جانبه به عوامل تأثیرگذار در ازدواج می‌تواند بسیار مؤثر باشد.

مسائل اقتصادی مهمترین عامل در ازدواج موفق دانشجویی است. پول و عوامل کسب آن، کلید حل ازدواج است. لذا تا زمانی که داشتن شغل ثابت به هر شکل (رسمی و غیررسمی) در دوران دانشجویی، امکان‌پذیر نباشد، تشویق دانشجویان به ازدواج غیرعاقلانه به نظر می‌رسد. پس برای حل این معضل تأسیس دفتری به‌عنوان رابطه دانشگاه با مراکز صنعتی و سازمان‌های دولتی به‌منظور کاریابی و نیز دایر کردن صندوق‌های رفاه دانشجویی امری ضروری است. به دلیل برخورد دانشجویان و گرایش‌های مختلف فرهنگی در محیط دانشگاه، برای جلوگیری از اختلافات و کمرنگ کردن تفاوت‌های فرهنگی، مواردی چون تفاوت‌های طبقاتی، مسلکی، تحصیلی و جسمانی در انتخاب همسر حتماً در نظر گرفته شود.

یکی دیگر از مهمترین موضوعاتی که باید به آن توجه خاص شود، آموزش مسائل زناشویی و جنسی به جوانان است. آنها نا آگاهانه ازدواج می‌کنند و لذت لازم را از این پیوند نمی‌برند. آموزش مسائل جنسی و زناشویی یک امر واجب است که به تفکیک جنس برای دختر و پسر دانشجو در دانشگاه‌ها باید اجرا شود. علاوه بر این به دلیل اهمیت ارتباط دختر و پسر در دوران دانشجویی و قبل از ازدواج، چگونگی این ارتباط نیز نیاز به آموزش دقیق دارد.

آموزش قبل از شروع تحصیل (اردوهای توجیهی)، آگاهی لازم را در مورد چگونگی ارتباط دختر و پسر به آنها داده و آنها شناخت کافی از همدیگر پیدا کرده و با شناخت به تفاوت‌های عاطفی، اجتماعی، جسمانی و غیره، پایه‌ی یک رابطه‌ی درست را پی‌ریزی می‌کنند.

منابع

- الهی، نسرين. (۱۳۷۴)، «بررسی نظرات دانشجویان در رابطه با تأثیرات ازدواج بر بهداشت روانی»، دانشگاه پزشکی اهواز.
- ایرانپور، چنگیز و همکاران. (۱۳۷۶)، «بررسی ملاک‌ها و عوامل موفق در همسرگزینی و ارتباط آن با برخی از ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان»، بیمارستان امام حسین^(ع)، مجموعه‌ی روان پزشکی.
- بخشی، حمید. (۱۳۷۵)، «بررسی نظر دانشجویان مجرد در مورد معیارهای انتخاب همسر (زوج) در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان»، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان.
- بینا، مهری و همکاران. (۱۳۷۵)، «بررسی برخی موانع و مشکلات ازدواج در میان گروهی از دستیاران رشته‌ی پزشکی بیمارستان امام حسین^(ع)».
- پاشا، غلامرضا. (۱۳۷۶)، «مقایسه‌ی بهداشت روانی بین دانشجویان مجرد و متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز»، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.
- حق دوست، علی اکبر و همکاران. (۱۳۷۴)، «بررسی دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی پیرامون عوامل مؤثر بر ازدواج»، مجموعه‌ی مقالات بررسی نگرشهای کاربردی در ازدواج دانشجویان.
- حیدری، علی اصغر. (۱۳۷۴)، «بررسی موانع، راه‌حل‌های ازدواج و شیوه‌های همسرگزینی دانشجویان مجرد دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی استان همدان»، دانشگاه علوم پزشکی همدان.
- درتاج، فریبرز. (۱۳۷۴)، «بررسی مسائل ازدواج دانشجویان دانشگاه شهید باهنر و علوم پزشکی کرمان»، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- روشن، رسول. (۱۳۷۵)، «بررسی موانع و مشکلات ازدواج دانشجویان دانشگاه‌های تهران»، دانشگاه شاهد.

عوامل تعیین‌کننده ازدواج دانشجویی و تأثیر آن بر ... / ۱۳۳

سعیدی، نوید. ماهرخ حسن‌زادگان، (۱۳۷۲)، «مقایسه دیدگاه‌های دختران و پسران دانشجوی درباره همسرگزینی و ازدواج»، *مجله رشد علوم اجتماعی*، دوره پنجم، شماره ۱۷. سهرابی، ایوب. (۱۳۷۵)، «بررسی عوامل استحکام پایه‌های ازدواج در بین دانشجویان»، دانشگاه علوم پزشکی تبریز.

سهرابی، ایوب. (۱۳۷۷)، *خانواده، جمعیت و تنظیم خانواده* تهران، انتشارات سالار. سیرتی‌نیز، مسعود. (۱۳۷۶)، «مروری بر تحقیقات انجام گرفته در زمینه عوامل مؤثر و موانع ازدواج جوانان به‌ویژه دانشجویان»، دانشگاه علوم پزشکی بقیة‌الله (عج).

سیدفاطمی، نعیمه. (۱۳۷۶)، «بررسی عوامل بازدارنده ازدواج از دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی تبریز»، دانشگاه علوم پزشکی تبریز.

شفیع‌آبادی، عبدالله. (۱۳۷۴)، «مشکلات دانشجویان و ضرورت تأسیس مرکز مشاوره در دانشگاه‌ها»، دانشگاه علامه طباطبائی.

مصلحی، شهناز. (۱۳۵۴). «بررسی عوامل دیر ازدواج کردن مردان تحصیلکرده تهران»، پایان‌نامه مرکز آموزش عالی خدمات اجتماعی.

میری، محمدرضا و همکاران (۱۳۷۴)، «بررسی نگرش و علل کاهش ازدواج در دانشجویان علوم پزشکی بیرجند»، مجموعه مقالات بررسی نگرش‌های کاربردی در ازدواج دانشجویان.

نعمتی، عبدالله. (۱۳۷۶)، «تأثیر عدم ارضای نیازهای جنسی در بلوغ شخصیتی و سلامت روانی دانشجویان»، دانشگاه علوم پزشکی شیراز.

یزدانی، محسن. (۱۳۷۵)، «بررسی مقایسه‌ای معیارهای ازدواج از دیدگاه دانشجویان پسر و دختر دانشگاه علوم پزشکی اصفهان»، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان.

یزدانی، مهین. (۱۳۷۶)، «بررسی عوامل تسهیل‌کننده ازدواج در دوران دانشجویی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تبریز»، دانشگاه تبریز.

BEACH, STEVEN, R. (1993). *American Journal of Family Therapy*, Vol 21(4). PP 313-323.

CENTARY, CHRISTION, (2001). *Courtship-United States; Marriage Social Aspects Vnited states; Callege-Sexual Behavior; Youth-United states*. Vol 18, Issve 23, P5.

KAPLAN and SADOCKS, (1998). *Synopsis of Psychiatry Behavioral Sciences*. Clinical psychiaty eighth edition-williams and wilkins. P 47.

KNOX, DAVID & ZUSMAN, MARTY, (2002). *Inter Faith marriage; College Students; Mate selection college student Journal*, Vol 36, Issue 1, P 84.

WINTER, M.J. & BRESLIN, A.N. (1994). *The Behavioral Sciences in Psychiatry*. Brd Edition-Willams and wilkins, P 90-91.

وصول: ۸۳/۱۰/۱۴

پذیرش: ۸۴/۳/۲۲

شرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی